

Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen
10.11.2020 / Valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaoston kuuleminen
Vastaukset ennalta toimitettuihin kysymyksiin

9. Miten kuntoutuskomitean ehdotukset etenevät?

Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotusten toimeenpanemiseksi on tehty Kuntoutuksen toimintasuunnitelma, joka julkaistaan joulukuussa 2020. Suunnitelma pitää sisällään konkreettiset toimenpiteet jokaisesta kuntoutuskomitean ehdotuksesta.

Uudistukset toteutetaan pääosin osana seuraavia muutoshankkeita ja ohjelmia:

- Tulevaisuuden sotekeskus-ohjelma
 - Lasten ja perhepalveluiden kehittäminen
 - Työkykyohjelma
 - Ikästrategian toimeenpano
- Mielenterveysstrategian toimeenpano
- Nuorisotakuun jatkotyö
- Työllisyyden kuntakokeilut
- Työelämän ja hyvän mielenterveyden ohjelma
- Työ2030 -ohjelma
- Sosiaaliturvan uudistus

Näissä hankkeissa on tavoitteena vastuullinen asiakasohjaus, henkilöstön osaamisen vahvistaminen tunnistamaan hoidon ja kuntoutuksen tarvetta sekä kehittää moniammatillisia palveluja sekä tunnistaa varhaisessa vaiheessa kuntoutuksen tarpeet.

Tarkoituksena on myös luoda työ- ja toimintakykytietopohja, joka mahdollistaa kuntoutusjärjestelmän tietoon perustuvan johtamisen. Tietopohjan kehittäminen edellyttäisi seuraavia toimenpiteitä.

- *Kansallisten työ- ja toimintakykymittareiden määrittely.* Tarvitaan yhteisesti sovittu tapa mitata asiakkaan työ- ja toimintakykyä. Nykyisin käytössä on lukuisia erilaisia mittareita, jotka eivät ole keskenään vertailukelpoisia.
- *Tietorakenteiden määrittely.* Yhdessä sovittujen mittareiden mukainen tiedonkeruu edellyttäisi tietojärjestelmiin toteutettavia tietorakenteita. Nykytilanteessa työ- ja toimintakykyyn liittyvää tietoa kirjataan lähinnä vapaamuotoisena tekstinä, joka ei sovellu tilastolähteeksi.
- *Toteutus Kanta-palveluihin.* Tietorakenteet toteutettaisiin osaksi Kanta-palveluja. Kaikki julkisen terveydenhuollon toimijat ovat Kanta-käyttäjiä, jolloin tietorakenteet tulisivat niiden kautta käyttöön koko julkisessa terveydenhuoltojärjestelmässä.
- *Mittareiden jakelutyökalu.* Tarvitaan työkalu, joilla kansallisesti sovittujen ja ylläpidettyjen työ- ja toimintakykymittareiden termit välitettäisiin palvelujärjestelmän toimijoille ja niiden tietojärjestelmiin.
- *Kansalliset indikaattorit.* Mittarit tuottavat tietoa mikrotasolla. Niiden lisäksi tarvitaan makrotason indikaattorit kuntoutusjärjestelmän seurannan ja arvioinnin tueksi.

10. Miten Kelan valtuutettujen esittämät Kelan hallintoa koskevat lakimuutokset etenevät?

Kansaneläkelaitoksen valtuutetut asettivat helmikuussa 2018 asiantuntijaryhmän selvittämään Kansaneläkelaitokseen liittyvää lainsäädäntöä, valvontaa, asemaa ja toimivaltasuhteita. Valtuutettujen asettama asiantuntijaryhmä luovutti selvityksensä valtuutetuille 25.9.2018. Selvitysryhmä ottaa raportissaan kantaa Kelan pääjohtajan ja johtajien nimittämiseen sekä Kelan hallituksen kokoonpanoon ja tehtäviin. Selvitysryhmä piti tärkeänä, että Kelan toimialalla toimivien ministeriöiden ohjausta vahvistetaan. Ryhmä esitti selvitettäväksi, onko ohjaussuhteen vahvistaminen mahdollista ilman Kelan perustuslaillisen aseman muutosta.

Selvitysryhmä tarkastelee raportissaan myös muun muassa Kelan valtiosääntöoikeudellista asemaa ja Kelan ICT-palveluiden yhtiöittämistä. Näissä asioissa ryhmä ei kuitenkaan päässyt yksimielisyyteen.

Kelan valtuutetut ovat esittäneet, että asian jatkotyöstämiseen asetettaisiin parlamentaarinen työryhmä. Lisäksi valtuutetut linjasivat, että asian jatkokäsittely tulisi porrastaa kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa käsiteltäisiin Kansaneläkelaitosta koskevaan lakiin liittyvät teknisluonteiset muutosehdotukset. Toisessa vaiheessa selvitetäisiin, voidaanko ja miten Kansaneläkelaitoksen toimialalla toimivien ministeriöiden ohjausta vahvistaa ilman Kelan perustuslaillisen aseman muutosta, Kelan hallituksen toimikausi, kokoonpano ja tehtävät, pääjohtajan ja johtajien nimittäminen sekä toimikausi ja mahdolliset muut parlamentaarissa työryhmässä esille nousevat kysymykset. Kolmannessa vaiheessa selvitetäisiin Kansaneläkelaitoksen valtiosääntöoikeudellinen asema.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen linjaamat ensimmäisen vaiheen tekniset muutokset ovat jo edenneet virkavalmistelussa ja niitä koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokauden aikana, tällöin jatkotyöhön jäävät vaiheet kaksi ja kolme.

STM:ssä on tehty pohjavalmistelua työryhmän asettamiseksi, mutta hallitus ei ole vielä päättänyt ryhmän perustamisesta.

Mahdollisen parlamentaarisen työryhmän tavoitteena olisi selvittää Kansaneläkelaitosta koskevan lainsäädännön muutostarpeita ja:

1. tehdä ehdotukset Kelan hallintoa koskevien säännösten täsmentämiseksi;
2. tehdä ehdotukset Kelan toimialalla toimivien ministeriöiden ohjauksen vahvistamiseksi, ottaen erityisesti huomioon ICT-alan kansalliset kehittämistarpeet;
3. arvioida tarpeet ja tehdä mahdolliset ehdotukset Kelan valtiosääntöoikeudellista asemaa koskevan sääntelyn tarkistamiseksi.

11. Miten Kelan etuuksien rekisteröitymiskokeilut etenevät?

Kela hankkii suurimman osan kuntoutuksen palveluntuottajista tarjouskilpailulla. Vuosina 2020-2022 Kelassa on käynnissä kokeilu, jossa tarjouskilpailu korvataan rekisteröitymismenettelyllä. Kokeilun tavoitteena on selvittää, miten rekisteröitymismenettely soveltuu kuntoutuspalvelujen järjestämistavaksi. Rekisteröitymismenettelyn kokeilu koskee harkinnanvaraisen kuntoutuksen palveluihin kuuluvia Oma väylä -kuntoutusta (nuorten aikuisten neuro-psykiatrinen kuntoutus) ja aikuisten sydänkuntoutuskursseja.

Rekisteröitymismenettelyssä Kela määrittelee palvelua koskevan rekisteröitymisen ehdot ja hinnat. Palveluntuottaja voi rekisteröityä kyseisen kuntoutuspalvelun palveluntuottajaksi, jos se hyväksyy Kelan määrittelemät ehdot ja hinnan. Rekisteröityessään palveluntuottaja sitoutuu toteuttamaan kuntoutuspalvelun Kelan ja palveluntuottajan välisen sopimuksen mukaisesti. Rekisteröitymisen jälkeen Kela antaa päätöksen rekisteröitymisestä. Jos Kela on hyväksynyt rekisteröitymisen, Kela ja palveluntuottaja tekevät sopimuksen palvelun toteuttamisesta. Sopimus on voimassa toistaiseksi.

Rekisteröintikokeilu alkaa 1.1.2021 ja palvelut alkavat 1.4.2021. Rekisteröintimenettely helpottaa asiakkaan valintaa.

Kelassa toivotaan tämän menettelyn piiriin myös Kelataksien (taksikeskusten) ja vammaisten tulkkauksen palvelun hankintoihin seuraavalla hankintakierroksella.

12. Keliakia-korvauksen mahdollinen jatko?

Ruokavaliokorvausta gluteenittomasta ruokavaliosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi alettiin maksaa 1.10.2002 lähtien ja sen määrä oli 23,60 euroa kuukaudessa. Ruokavaliokorvauksen saajia oli vuonna 2015 noin 34 500 henkilöä. Ruokavaliokorvaus poistettiin vammaisetuslainsäädännön mukaisista etuuksista vuoden 2016 alusta alkaen. Alle 16-vuotiaiden vammaistuen myöntämisen yhteydessä keliakia huomioidaan edelleen.

Ruokavaliokorvauksen lakkauttamisen yhtenä syynä oli eri sairauksia sairastavien yhdenvertaisuus. Keliakian lisäksi on myös muita sairauksia, joissa ruokavalion noudattaminen tai ruoka-aineen välttäminen hoitomuotona on välttämätöntä. Korvauksen lakkauttamisen yhteydessä eduskunnassa katsottiin, että vaikka keliakia ja esimerkiksi ruoka-aineallergiat eivät ole samanlaisia sairauksia, yhdenvertaisuuden näkökulmasta ei ole ongelmatonta, että yhtä sairautta sairastavat saavat korvausta ruokavalion noudattamiseksi. Lakkauttamisen syitä olivat lisäksi vammaisetusjärjestelmän selkeyttäminen ja valtiontalouden tasapainotus.

Ruokavaliokorvauksen (23,60 e/kk) palauttaminen lisäisi valtion etuuskuluja 11,4 miljoonaa euroa (vuonna 2021). Oletus on, että ikäluokkakohtaiset saajien osuudet olisivat samalla tasolla kuin vuonna 2015, jolloin korvauksen saajia olisi noin 40 000 henkilöä. Saajamäärän arvioidaan lisääntyvän vuosittain noin 1 000 henkilöllä.

Korvauksen palauttaminen lisäisi myös hallinnollisia kustannuksia. Varsinaisen ratkaisutyön osuudeksi arvioidaan ensimmäisenä vuonna 3,4 miljoonaa euroa ja seuraavina vuosina 0,2 miljoonaa euroa. IT-järjestelmätyön osuudeksi arvioidaan 5 000 työtuntia ja 0,41 miljoonaa euroa, lisäksi viestinnän, koulutuksen ja muun valmistelutyön osuudeksi arvioidaan 0,14 miljoonaa euroa.